

FÖLDI ÉDENKERT A MAGASBAN A NGORONGORO-KALDERA

⊕ SZÖVEG: SOLYMÁRI DÁNIEL

Az Istenek Hegyei. Így nevezik a maszajok Tanzánia északi természetcsodáit. A Ngorongoro, ez a Serengeti-síkságból merészen kiemelkedő, hajdani tűzhányó az ország egyik méltán legjelentősebb turisztikai látványossága, bevételének lényeges forrása. A valamikori óriásvulkán ugyanakkor a térség élővilága számára több ennél: a túlélés záloga. Földünk egyik legnagyobb, zárt peremű kalderájaként ma több tízezer nagyvad otthona, szárazságban biztos menedéke. A romboló pusztulás, majd újjászületés és virágzás világhírű példája. Ám napjainkban a majd' hatvan évvel ezelőtt alapított Nemzeti Park ismét jelentős kihívások előtt áll

Szürkületben érkezünk Arushából a kaldera peremén magányosan álló hegyi szállodába, ahol az őszi csúcsidőszak dacára csak egyetlen csoport van rajtunk kívül. Hűvöseks az esték a 2200 m magas trópusi hegységben. Naplemente után 20-30 °C különbség is lehet a kisrepülővel mindössze néhány órára lévő fővároshoz képest, ahol ebben az időszakban este sem esik 30 °C alá a hőmérő higanyszála.

Az ország „északi fővárosában” eltöltött sokórás várakozás engedélyeink kiadására mára érzéki örömeink mérséklésére kényszeríteneek. Kalandunkat kétségtelenül felgyorsította volna a korábban igényelt „előregisztráció”, ám vendéglátóinknak nem volt saját forrása az előlegként küldött belépti díjaink kiégésítésére. Jóllehet a turizmus az ország egyik húzóágazata, a vállalkozások jelentős része nem rendelkezik folyamatos fizetőképességgel. Az Arushában eltöltött lassú készülődés és a legvadabb útviszonyokra is felkészített, robusztus terepjárók látványa némiképpen az egykori nagy expedíciók időszakát

GRANT-GAZELLÁK LEGELNEK A FÜVES MEDENCÉBEN

Az egész évben gazdag legelő dacára sem lankadhat a figyelmük. Folyamatos éberségre van szükségük, a park területén élő oroszlánok állandó fenyegetettséget jelentenek számukra

FOTÓ: SZABÓ SZILVESZTER

NÍLUSI VÍZILOVAK HŰSÖLNEK A MOCSARAS TERÜLETEN

Így védekeznek a tűző napsütés ellen. Szemük, fülük és orruk is a koponyájuk tetején található, így nem kell kiemelniük fejüket a vízből, hogy levegőt vehessenek (jobbra lent)

SZIGORÚAN TILOS AZ UTAKRÓL LETÉRNI!

Az állatok élőhelyének védelme érdekében ez itt a legfontosabb szabály. Vezetünk a térség néhány súlyosan veszélyeztetett keskenyszájú orrszarvúját fürkészi távcsővével (jobbra fent)

idézte fel. Romantikus képzelgésemet csak fokozta egy félig épen maradt cégér a gyarmati időkbeli a főter egyik épületének homlokzatán; a Korona egyik udvari beszállítójának kopott mementója. E nem is annyira kisváros ma színes, multikulturális olvasztótégelye a térségnek – a kráter vidékére, a Mount Merura vagy a Kilimandzsáróra induló turisták egyik kiindulópontja, és egyben a Kelet-afrikai Közösség, a kontinens egyik legnagyobb, EU-s mintára szerveződő együttműködési rendszerének központja is.

Visszavonulni készülünk szobáinkba a Ngorongoro (ejtsd: gorongoró) kalderájának peremén, mi-

FOTÓ: SOLYMÁRI DÁNIEL

FOTÓ: KIRSCHNER PÉTER

közben a szálloda körül délutáni terepszemlét tartó elefántok hatalmas lábnyomait szemléljük biztonságos távoból, a telihold fényében.

Másnap hajnali sötétben indulunk útnak. Kifejezetten meredek, burkolat nélküli lejtőút vezet a hegy gyomrába – összkerék-meghajtás nélkül agasztó lenne a visszatérés gondolata. Az óriási kalderaüst mélyén összefüggő, harmatos köd ül, amely fokozatosan emelkedik a perem fölé. A nap lassan erősödő sugarai széteszlatják e mindent beborító leplet, amely állatok tízezreit fedi el kíváncsi tekintetünk előtt. A hajnal derengő fényében egy zeb-racsorda állja el az utat. Gyermeki lelkesedéssel fotózunk, miközben az állatok korai fürdőjüket veszik az út porában. Vezetőnk türelmesen vár. Mászt nem is tehetünk, hiszen szigorú szabályok vonatkoznak ránk, amelyet nem esik nehezebbre betartatnia a természet iránt elkötelezett kísérőnknek. Harminc éve szolgál a park területén...

Hamarosan feltűnik körülöttünk a kaldera gyűrűszerű pereme, és láthatóvá válik meredek belső fala. A 20 kilométer átmérőjű medence közepe felé tartunk, közel 1600 méterre a tengerszint felett. A mintegy 600 méterrel fölénk emelkedő oldalfal függönyként veszi körül a hatalmas katlant, többé-kevésbé elzárva lakóit a külvilágtól. Elképzelni is nehéz azt az erőt, amely e hegyet kialakította! Katakлизmaszerű vulkánösszeomlás képe rajzolódik ki lelki szemeim előtt, miközben gnúkezrei legelésznek békésen ebben a háborítatlan földi paradicsomban.

FOTÓ: DANIEL MAINA

FOTÓ: DANIEL MAINA

ÖSSZKOMFORT A KALDERA BELSEJÉBEN

A park területén egész évben van ivóvíz, teljes szárazság szinte sosem tapasztalható. Az ásványokban gazdag, tiszta víz nagy vonzerő a Serengetiből érkező állatok számára

MAGÁNYOS ZEBRA SZEMLÉLI A TÁJAT,
miközben a hajnali nap sugarai lassan elosztatják
a kaldera mélyén ülő párákat. Egyike annak
a 1,5 millió vándorló állatnak, amely márciusban
elhagyja a Serengeti kiszáradt legelőit

A CIKK MEGJELÉNÉSÉNEK TÁMOGATÓJA
AZ STA TRAVEL – STATRAVEL.HU

Az emberiség bölcsője

A vulkanológiai rekonstrukciók szerint a Ngorongoro valaha Afrika legmagasabb hegye lehetett: 6000 méter körüli magasságával a Kilimandzsáró mai tetőszintje fölé magasodhatott. A világ nyolcadik csodájának is nevezik, komoly „versenyben” négy-öt másik „világcsodával”. A mintegy 2,5 millió évvel ezelőtt összeomlott, a magmakamra kiürülése miatt magába roskadt tűzhányó páratlan természeti jelenség. De nem ez az egyetlen vulkanikus képződmény a térségben! Az Afrikai-kőzetlemez szétszakadásával, távolodásával létrejött Nagy-hasadékvölgy kelet-afrikai vidéke vulkanikus tevékenységekben igen gazdag terület. A kontinentálislemez-távolodás persze ennél térben még kiterjedtebb jelenség, hisz északon a Szír–Jordán-árokknál kezdődik és egészen Mozambikig fut, e rövid tanzániai szakaszát viszont a Kráterek-vidékének nevezik. Ngorongoro ennek egyik leglátványosabb része, bár nem kráterről van szó. Az itt magasodó, egykori ősvulkánnak természetesen volt krátere, kitörési központja a magasban, azonban az egész rétegvulkanai felépítmény összeomlásával már csak

a lejtők alsó részeit láthatjuk: domborzatfordulat történt, berogyásos kaldera alakult ki. Ahol egykor hatalmas tűzhányó állt, ma csak egy medencét találunk.

A 260 km² alapterületű vulkánroncsot több kisebb hegytömeg veszi körül: itt állnak az Olmoti és az Embakai 3000 méter fölé magasodó masszívumai, és a híres, ma is aktív Ol Doinyo Lengai. Ez utóbbi a Föld leghűvösebb, erősen karbonátos lávát adó tűzhányója. Ettől távolabb a szintén aktív Mount Meru és a híres Kilimandzsáró.

Ám más különlegessége is van még a térségnek: a Ngorongoro közelében húzódó Olduvai-szurdok feltehetően az emberiség bölcsőjét rejtik magában. E legmélyebb pontján százméteres és közel 50 kilométer hosszú kanyon egy földrengés következtében jött létre. Szerencsés adottságainak köszönhetően jól megőrizte az ott található ősi maradványokat. Miután Hans Reck régész-vulkanológus 1913-ban úttörő feltárásokat végzett, e szakadék Afrika leghíresebb archeológiai forrásává vált. Igazi hírnevét azonban a Brit Kelet-Afrikában született régész-ant-

TRÓPUSI ERDŐ A KALDERA PEREMÉNEK FELSŐ VIDÉKÉN

A dús növényzet kiváló otthont nyújt a térség majompopulációi számára, amelyek a Ngorongoro elefántjaival élnek egy közegben. Az ugandai Bwindi Nemzeti Parkhoz hasonlóan itt is előfordulnak az afrikai elefántok kisebb testű változatai, amelyek jól alkalmazkodtak a meredek terephez

FOTÓ: SZABÓ SZILVESZTER

ropológus, Louis S. B. Leakey 1931-ben kezdett kutatásainak köszönheti, aki megerősítette Reck leletét, az „Olduvai embert”. Feleségével évtizedeken át kutatta a területet. Olduvai a Leakey család első számú úti céljává vált. A pár magánéleti válságoktól sem mentes időszakában, amely során gyakran a tudományos élet szereplőivel is meg kellett küzdeniük, számos ősi hominidaleletet és -eszközt fedeztek fel. A legjelentősebbek között Australopithecus- és Homo erectus-maradványok szerepelnek. Olduvai ezzel az előember egyik legkorábbi lelőhelyének számít. És nemcsak a csontok okán: itt találhatók az úgynevezett Laetoli-lábnyomok is. A három felegyenesedett, mellső végtagjaira már egyáltalán nem támaszkodó emberszabású lábnyomát 3,5 millió évesre becsülik! Társaikkal ök lehetek az óriásvulkán vidékének őslakosai. E leletek a ma utazói számára rávilágítanak arra a kettősségre is, hogy bár Afrika a legek földrésze, a mai napig jóval kevesebb ismerettel rendelkezünk róla, mint az Újvilágról vagy Ázsiáról.

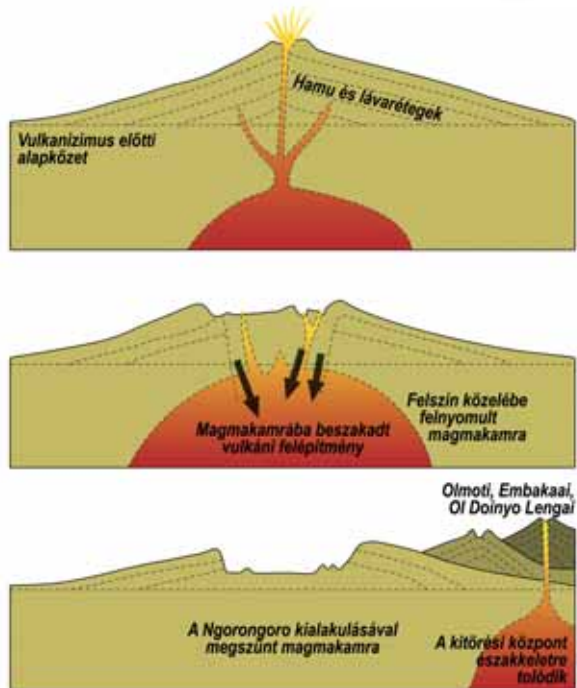
VULKÁNOK VIDÉKE

A Ngorongoro és környezetének vulkanizmusa a Kelet-afrikai-árokrendszerhez kapcsolódik

A NGORONGORO-KALDERA

létrejöttének folyamata vázlatosan

Noé bárkája

A Ngorongoro kalderája ma a világ legnagyobb egysírszerű nagyvadéllőhelye: kb. 25 ezer szavannai emlős időszakos lakhelye, amelyek a Serengeti-síkságról érkező időzök hosszabb-rövidebb ideig e védett, „összkomfortos” térségben. A medencében ugyanis egész évben van ivóvíz, teljes szárazság szinte sosem tapasztalható. Az ásványokban gazdag, tiszta víz pedig nagy vonzerő.

A Ngorongorót a Serengeti mikrokozmoszának is szokás nevezni önálló ökoszisztémája miatt, bár ezt egyesek megkérdőjelezzik, mondván, hogy a fajok színes választéka mellett sem élnek például zsiráfok vagy krokodilok a kalderában (hiszen bejutásuknak kifejezett akadálya az itteni domborzat...). Tény, hogy a 30 ezer km²-es Serengeti Nemzeti Park szerves része, ahonnan gnúk, zebbrák, antilopok és bivalyok ezrei érkeznek a katlanba a száraz évszakban. Mivel a Ngorongoro teherbíró képessége is véges, ezért jelentős részük az esős évszakban el is hagyja a kalderát, és újra a tágasabb szavannára vándorol, hátuk mögött hagyva orrszarvúkat, vízilovakat, oroszlánokat, elefántokat és más vadak ezreit, melyek a medence állandó élővilágát jelentik.

Az európai vadászok és kutatók 1900-as évek elejétől fokozódó érdeklődése a térség iránt utak kiépítését tette szükségessé. Ebben az időben születtek a kaldera peremén álló szállodák elődei is. A terület eredeti állapotának megőrzése azonban csak az ötvenes években vált fontossá. A tanzániai kormány a vidéket 1959-ben önálló Nemzeti Parkká nyilvánította, megteremtve ezzel a jogi védelem lehetőségét. A 8292 km²-es természetvédelmi terület ma az egyetlen olyan országban, amelyben teljes védelmet élvez a környezet és az állatvilág. A Ngorongorót az UNESCO 1979-ben a világörökség részének nyilvánította, újabb jogi garanciát jelentve az élővilág számára. Az itt futó autótutak számát csökkentették, a területre való belépés csak a szigorúan őrzött kapukon keresztül lehetséges. A napi belépők számát is limitálták, jóllehet a szállodák üzleti érdekei miatt a park folyamatos nyomás alatt áll a vendégek száma tekintetében.

A Ngorongoro esetében azonban nemcsak az állatvilág élvez kiemelt védelmet: a térségben élő mintegy 40 ezer maszáj szimbiózisban él a természettel. A bantu népvándorlás utolsó hullámában érkező maszájok a 17. században telepedtek le az afrikai Nagy-hasadékvölgy szavannáján. E harcias, domináns nép a 19. század első feléig 800 kilométer hosszú és közel 300 kilométer széles területet uralt a Kelet-afrikai-árokrendszer mentén.

A Kenya-hegytől a Kilimandzsáróig húzódó, ma Maszájföldnek is nevezett terület jelentős része

FEHÉRHÁTÚ KESELYŰ ÉRKEZIK EGY ÉJJELEJTETT TETEMHEZ

A keselyűk tápcsatornájában élő mikroorganizmusok ellenállóvá teszik e lényeket a bomló tetemekben lévő kórokozók szemben. Szövetelhalást okozó „húsevő” kórokozót képesek termelni, így a kutatók szerint immúnisak a veszélyes toxinokkal szemben (jobbra fent)

MAGÁNYOS HÍM ELEFÁNT A KALDERA SZAVANNÁJÁN

Bár az afrikai elefántok esetében a nőstényeknek is van agyara, azok csordában élnek életüket. A hímek csak a párzási időszakban találkoznak újra nőstény társaikkal

KAFFERBIVALY A MEDENCE FELSŐBB, ERDŐS RÉSZÉN

E roppant erős állatnak kevés természetes ellensége van, gyakran az oroszlánok elleni védekezésből is győztesen kerül ki

HIÉNA-ŐRSZEM

Rendkívül jól szervezett csapataikat a nőstények uralják, erőben felveszik a versenyt a hímekkel, és akár végezhetnek is azokkal (jobbra)

FOTÓ: SOLYMÁRI DÁNIEL

egykor az őslakosok tulajdonát képezte, akik békés megállapodás alapján engedélyezték annak használatát másoknak. A hagyomány alapján történő földhasználat évszázadokon át jól működött. A térség legnépesebb etnikai csoportjával, a tradicionálisan földművelésből élő kikujukkal hallgatólagos megegyezés szerint éltek a rendkívül gazdagon termő földekből. Életüket ugyanis legelőváltó, forgórendszerű gazdaság szerint rendezték be: miután állataik idővel lelegették a falvaik tágabb környékét, a kiürült földeket használatba vehették mások.

Az európai államok 19. század eleji megjelenése sok tekintetben gyökeres fordulatot hozott. A földek elszakítása és a területi határok változtatásának következtében folyamatossá vált a feszültség a telepések és a helyi népcsoportok között. A megváltozott helyzet új fejezetet nyitott. Jóllehet a mászajok számos tekintetben mindmáig megőrizték sajátos életvitelüket, az európai gyarmatosítók jelenléte határt szabott harcias kalandozásaiknak is; mára békés pásztornéppé váltak. Napjainkra a tanzániai kormány – felismerve létjogosultságukat, sőt elsőbbségüket – teljes védelmet biztosít e félnomád pásztornép számára.

Sötétedésben hagyjuk el a krátert. Egy nap alatt bejárható volt a terület jelentős része, mialatt olyan

A „MAGÁNYOS FA” AZ EGYIK KÖZPONTI PIHENŐHELY Az állatok védelme érdekében e csodálatos tó mellett alakították ki a park egyetlen nyilvános mosdóhelyiségét

fajgazdagságban van részünk, amiért máshol talán napokat kellene utazni. Jóllehet állat és ember látványosan teljes harmóniában él együtt a Ngorongoro vidékén, számos nehézséggel kell megküzdeni a térség iránt elkötelezetteknek. A park közelében egyre növekvő falvak, városok területigénye folyamatosan nő, amely a természetes életterek szűkülésével jár. A folyók és patakok illegális „szabályozása”, a víz- és talajszennyezés megboríthatja a helyi ökológiai rendszert. Ennek szomorú példája a kaldera vízkészletének 1993-as időszakos elapadása, amikor közel 250 ezer gnú pusztult el. További veszélyt jelent a térség biodiverzitására az illegális fakitermelés, amely az elmúlt években drámai méreteket öltött. Mindez kemény kihívás elé állítja az itt élőket, amelyben a térség vezetőinek legjobb belátására és határozott akaratára van szükség, hogy megvalósulhasson az együttélés minden fél számára kedvező formája. ☺